

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr Artur Goszczyński

Lubomirscy w systemie politycznym Rzeczypospolitej za panowania Zygmunta III i Władysława IV

Promotor: dr hab. Jarosław Stolicki

Data przygotowania streszczenia: 13 lipca 2018 r.

Lubomirscy należą do rodów, które awansowały do elity władzy Rzeczypospolitej wykorzystując kryzys tzw. starej magnaterii na przełomie XVI i XVII w. Niebagatelne znaczenie dla rozwoju ich kariery miała również zmiana na tronie polsko-litewskiego państwa, który po śmierci Stefana Batorego objął Zygmunt III Waza. Wzrost pozycji rodu w tym okresie był dziełem Sebastiana Lubomirskiego, pełniącego od 1581 r. dochodową funkcję żupnika krakowskiego. Posiadany przez niego majątek oraz względy natury politycznej powodowały, że nowy władca był zainteresowany włączeniem go do grona swych stronników. W związku z tym w 1591 r. mianował go kasztelanem małopolskim a następnie kasztelanem bieckim w 1598 r. i wojnickim w 1603 r. Mimo tych awansów oraz dobrych relacji, jakie utrzymywał z Zygmuntem III, Lubomirski nie był zagorzałym regalistą. Zamiast tego starał się lawirować między dworem a szlachtą, która w pierwszych latach XVII w. ostro krytykowała władcę za jego politykę. Taktyka ta mogła wynikać ze świadomości rosnącej pozycji stanu szlacheckiego, której przejawem było, między innymi, powiększenie wpływu sejmików na politykę państwa.

Najstarszy syn Sebastiana Lubomirskiego, Stanisław, znacznie powiększył odziedziczony po ojcu majątek oraz dotychczasową pozycję. W przeciwieństwie do niego pozostawał on jednak w dość chłodnych relacjach z Zygmuntem III, które odbiły się na jego karierze. Stanisław Lubomirski cieszący się sławą zwycięskiego dowódcy spod Chocimia z 1621 r. spodziewał się, że w nagrodę za postawę podczas wojny z Portą Otomańską otrzyma hetmaństwo polne. Jego bliskie kontakty z siłami opozycyjnymi spowodowały jednak, że król nie tylko nie nadał mu buławy, ale również pomijał go przy rozdawaniu innych wakancji. Ostatecznie dopiero w 1628 r. wszedł w skład senatu po objęciu funkcji wojewody ruskiego. Przez większość panowania Władysława IV Stanisław Lubomirski nie zajmował jednoznacznie opozycyjnego stanowiska wobec króla, który zważając na jego wpływy wśród małopolskiej szlachty był zmuszony zabiegać o jego poparcie. W następstwie tego otrzymał on, między innymi, urzędy wojewody i starosty generalnego krakowskiego. Pan na Wiśniczu był nieprzychylnie nastawiony do wielu aspektów polityki następcy Zygmunta III, mimo to starał się utrzymywać neutralne stosunki z dworem. Dopiero królewskie plany wojny tureckiej w latach czterdziestych XVII w. sprowokowały magnata do wyrażenia zdecydowanego sprzeciwu, który doprowadził do ochłodzenia relacji z monarchą.

Podsumowując, obaj Lubomirscy starali się prowadzić swoistą politykę równowagi, której celem było utrzymywanie poprawnych relacji tak z dworem jak i szlachtą, w czym upatrywali sposobu osiągnięcia prywatnych korzyści.

